

Näringsutskottets yttrande

1984/85:10 y

om livsmedelsindustri och livsmedelshandel (prop. 1984/85:166 delvis)

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken jämte motioner med anledning härav, allt såvitt avser frågor om industri- och handelsleden.

Regeringen har genom propositionen bl. a. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som där (s. 69 f.) anförs om industri- och handelsleden i livsmedelskedjan. Näringsutskottet kommenterar i det följande propositionen i denna del och därjämte synpunkter i fyra av de motioner som har väckts med anledning av propositionen och i en till jordbruksutskottet hänvisad motion från allmänna motionstiden. Dessa fem motioner redovisas i det följande.

Fem motioner från allmänna motionstiden, vilka rör frågor om livsmedelsindustrin, har tidigare hänvisats till näringsutskottet. Näringsutskottet behandlar i detta sammanhang även dessa motioner, som också redovisas i det följande, och överlämnar dem, under förutsättning av jordbruksutskottets medgivande, till jordbruksutskottet med detta yttrande.

Propositionen

Livsmedelssektorn fungerar i vårt samhälle inte på ett i alla avseenden tillfredsställande sätt, sägs det i propositionen. Den starka koncentrationen i förädlings- och handelsleden anses bidra till detta. Denna koncentration medför risker för konkurrensbegränsningar, ökar sårbarheten och förvärrar den regionala obalansen.

Konsumentpriset på livsmedel beror på effektiviteten i alla leden, anförs det vidare. En åtgärd som sänker kostnaderna i ett led i livsmedelskedjan kan motverkas av otillräcklig konkurrens eller överkapacitet i ett annat led. Detta nämns som ett av flera samband som gör att livsmedelskedjan måste ses som en helhet. Regeringen har därför i propositionen velat samordna samhällets syn på produktionen och distributionen av livsmedel och de samhälleliga åtgärder som berör livsmedelssektorn i en gemensam livsmedelspolitik.

Målet för denna livsmedelspolitik formuleras på följande sätt:

Ett huvudmål för livsmedelspolitiken bör således vara att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärrning och krig — — . Som likställda delmål under det nyss angivna huvudmålet bör vidare gälla att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och

att jordbrukarna får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Verksamheten i livsmedelskedjans alla led bör bedrivas så effektivt och rationellt som möjligt samtidigt som andra viktiga samhälleliga krav beaktas

— — —

Det livsmedelspolitiska synsätt som föreslås innebär att de traditionella jordbrukspolitiska medlen får samverka med samhällets insatser i förhållande till industri- och handelsleden, med konsumentpolitik i övrigt samt med beredningsplanering och andra åtgärder till en samlad livsmedelspolitik.

I propositionen redovisas (s. 24 f.) uppgifter om saluvärde, sysselsättning och struktur inom industri- och handelsleden.

Livsmedelsindustrin sysselsatte år 1982 ca 70 000 personer, motsvarande ca 9 % av antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin. Saluvärdet på livsmedelsindustrins produktion (exkl. spritdrycks- och tobaksindustri) var 51 miljarder kronor och förädlingsvärdet 15 miljarder kronor.

En stark koncentration till färre och större anläggningar har varit utmärkande för utvecklingen under efterkrigstiden. Också i fråga om ägandet har utvecklingen präglats av en fortgående koncentration. Ett fåtal stora ägargrupper dominerar. Lantbrukskooperationen är störst och svarar för 45 % av livsmedelsindustrins totala produktion. Den privata svenskägda industrin har en andel av ca 31 %, konsumentkooperationen ca 12 %, de utlandsägda företagen ca 7 % och staten ca 6 %.

Beträffande *handelsledet* framhålls bl. a. att drygt 75 % av partihandeln med dagligvaror förmedlas via de tre stora handelsblocken KF, ICA och DAGAB. Blockens andel har därmed ökat betydligt – år 1973 var den 52 %. Inom detaljhandeln har butiksstrukturen förändrats kraftigt i riktning mot ökad stordrift. År 1950 fanns närmare 30 000 butiker inom dagligvaruområdet. År 1982 var motsvarande siffra knappt 9 000.

Uppgifter redovisas om industri- resp. handelsledets andelar av livsmedelsutgifterna. År 1983 var dessa andelar 17 % resp. 24 %. Andelarna var ungefär desamma för sådana livsmedel som i råvaruledet omfattades av jordbruksprisregleringen och för övriga livsmedel. Den allmänna bilden är, påpekas det, att jordbrukets andel av matkronan sjunker.

Den starka koncentrationen av ägandet såväl inom livsmedelsindustrin som inom distribution och handel uppmärksammas i propositionen. Behovet av en väl fungerande konkurrens understryks. Även koncentrationen av tillverkningen till större och färre produktionsenheter och utvecklingen mot stordrift också när det gäller distributionscentraler och butiker påtalas. Vidare betonas att det för att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel till rimliga priser är viktigt att tillverkningen och distributionen fungerar effektivt.

Eftersom industri- och handelsleden spelar en viktig och ökande roll inom livsmedelskedjan i fråga om sysselsättning och värde liksom med avseende på de slutliga konsumentpriserna på livsmedel finns det enligt propositionen anledning att i ökad utsträckning uppmärksamma dessa led. Det framhålls

som angeläget att det statistiska underlaget förbättras och att forskning rörande livsmedelsindustrins och handelns förhållanden prioriteras. I propositionen aviseras vidare att en översyn av de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift skall genomföras i anslutning till en planerad samlad utvärdering av livsmedlens kvalitet. Dessutom meddelas att en utredning kommer att tillsättas med uppgift att ytterligare belysa förhållandena inom industri- och handelsleden. Särskilt skall härvid studeras vilka effekter den starka ägarkoncentrationen har för konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan.

Motioner

Motioner med anledning av propositionen

Av de motioner som har väckts med anledning av propositionen är det fyra som näringsutskottet kommenterar.

I motion 1984/85:3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, (9) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående vikten av konkurrens i förädlingsledet.

De övriga tre motionerna är:

1984/85:3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c),

1984/85:3093 av Lars Werner m. fl. (vpk) och

1984/85:3104 av Ulf Adelsohn m. fl. (m).

Motioner från allmänna motionstiden

Den till jordbruksutskottet hänvisade motion från allmänna motionstiden som behandlas här är

1984/85:1509 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari – med motivering i motion 1984/85:1505 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående konkurrensbegränsning inom jordbrukets förädlingsled.

De motioner från allmänna motionstiden som har hänvisats till näringsutskottet och med detta yttrande överlämnas till jordbruksutskottet är följande:

1984/85:645 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare utredning om industri- och handelsledet för jordbruks- och livsmedelspolitikens område,

1984/85:1101 av Sten Svensson (m) och Sven Eric Lorentzon (m), vari – med motivering i motion 1984/85:1090 – hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anholder om utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om näringspolitiska åtgärder för att öka exporten av livsmedel,

1984/85:1502 av Ingemar Hallenius m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingsarbete för livsmedelsindustrin i Skaraborgs län,

1984/85:2700 av Eric Jönsson m. fl. (s), såvitt avser hemställan (2) att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om livsmedelsindustrin i Skåne,

1984/85:2743 av Karin Israelsson (c), och Pär Granstedt (c), vari – med motivering i motion 1984/85:2742 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen i uppdrag att komplettera LMK [1983 års livsmedelskommitté] med en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan.

Översikt av motionernas innehåll

I moderata samlingspartiets partimotion 1984/85:3104 uppmärksammas möjligheterna och anges förutsättningarna för en ökad avsättning av livsmedel på export. I folkpartiets partimotion 1984/85:3098 behandlas koncentrationstendenserna i livsmedelskedjans industri- och handelsled. Motionärerna understryker vikten av att den utredning i ämnet som aviseras i propositionen kommer till stånd snarast. Med anledning av samma utredningsplaner sägs i centerpartiets partimotion 1984/85:3089 att man saknar en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan. Koncentrationstendenserna uppmärksammas också i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1984/85:3093. Motionärerna utvecklar emellertid inte sina synpunkter där utan hänvisar till sin motion i ämnet från den allmänna motionstiden. Denna motion, 1984/85:645, utmynnar i krav på ytterligare utredning av industri- och handelsleden alltifrån insatsvaruledet till livsmedelshandeln. Vidare föreslås ett ökat konsumentinflytande över matpengarna. Ytterligare utredningar krävs också i motion 1984/85:2743 (c). Där önskas en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan. De mindre företagens möjligheter att hävda sig på en marknad som domineras av ett fåtal stora livsmedelsgrossister borde uppmärksammas, sägs det i motion 1984/85:2700 (s), som också utmynnar i önskemål om ett särskilt program syftande till att främja livsmedelsexport från Skåne.

Möjligheterna till ökad export av livsmedel uppmärksammas generellt i motion 1984/85:1101 (m), som bl. a. innehåller förslag till en samlad statlig strategi för att exporten av förädlade livsmedel skall främjas. I motionen anges också hur förutsättningarna för en ökad export kan förbättras genom andra åtgärder inom ramen för näringspolitiken.

Särskilda insatser inriktade på de mindre och medelstora jordbruks- och livsmedelsföretagen i Skaraborgs län förespråkas i motion 1984/85:1502 (c).

Näringsutskottet

Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan

I propositionen redovisas samspillet och beroendet mellan de olika leden i livsmedelskedjan när det gäller produktionen och distributionen av livsmedel. Målen för livsmedelspolitiken formuleras och utvecklas närmare utifrån detta synsätt. Av intresse från näringsutskottets utgångspunkter är framför allt konsumentmålet. Under huvudmålet – att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning – uppställs detta som ett av två likställda mål och formuleras så att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser. Regeringen understryker att det, för att detta mål skall nås, är nödvändigt att rationell produktion bedrivs i alla livsmedelskedjans led. De struktur- och ägarförhållanden m. m. som utmärker industri- och handelsleden gör det enligt propositionen motiverat att mot nu angivna bakgrund låta ytterligare utreda dessa led.

Näringsutskottet finner det värdefullt att livsmedelspolitiken utformas utifrån en samlad syn på de olika länkarna i livsmedelskedjan. Härigenom kan den industriella livsmedelsproduktionen resp. distributionen och handelen ses i ett bredare sammanhang och deras relativa betydelse uppskattas rätt.

Det är, anser näringsutskottet, uppenbart att industri- och handelsleden har en betydelsefull roll att spela när det gäller att uppnå konsumentmålet inom livsmedelspolitiken. Som påpekas i propositionen har dessa led en andel av ca 40 % av konsumenternas livsmedelsutgifter. För sådana livsmedel som i råvaruledet omfattas av jordbruksprisregleringen är denna andel större än jordbrukets andel. Detta faktum utgör i sig ett tillräckligt skäl för att industri- och handelsleden bör ägnas ökad uppmärksamhet. Ägarkoncentration och stordriftstendenser inom bägge leden förstärker ytterligare motiven härför. Dessa förhållanden är enligt näringsutskottets mening viktiga att studera både därför att de kan ha betydelse när det gäller att nå det nyss nämnda konsumentmålet och därför att de i ett bredare näringspolitiskt perspektiv kan återverka på resursfördelning och effektivitet i ekonomin. Det är från samtliga nu nämnda utgångspunkter angeläget att produktion och distribution bedrivs rationellt och att det inom industri- och handelsleden finns en väl fungerande konkurrens.

Det är därför enligt näringsutskottets mening tillfredsställande att regeringen i två avseenden aviserar fördjupade utredningar om industri- och handelsleden. Dels avses de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift blir studerade, dels skall förhållandena inom industri- och handelsleden belysas ytterligare med särskild tonvikt på hur den starka ägarkoncentrationen påverkar konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan.

Det som anförs i propositionen i denna del motsägs inte i någon av de aktuella motionerna. Det får uttryckligt stöd i motion 1984/85:3098 (fp). Där

anförs att det finns anledning att i fortsättningen noga följa den utveckling mot allt starkare koncentration som sker i förädlings- och distributionsleden. Motionärerna instämmer i och understryker det som sägs i propositionen om betydelsen av en väl fungerande konkurrens i industriledet. De finner det angeläget att den utredning om effekterna av ägarkoncentrationen i industri- och handelsleden som aviseras kommer till stånd snarast. De lämnar också synpunkter på lantbrukskooperationens dominerande ställning i vissa industriled. Till detta återkommer näringsutskottet strax. Motionen utmynnar i förslag att riksdagen skall göra ett särskilt uttalande till regeringen om vikten av konkurrens i förädlingsledet.

Vikten av en väl fungerande konkurrens inom industri- och handelsleden understryks i propositionen. Näringsutskottet har nyss gett uttryck för samma uppfattning och uttalat tillfredsställelse över att fördjupade utredningar inom området kommer att ske. Det finns enligt utskottets mening inget behov av att riksdagen gör ett särskilt uttalande till regeringen av den innebörd som förespråkas i motion 1984/85:3098 (fp).

Det förhållandet att större delen av konsumenternas matpengar inte går till jordbruket utan till industri- och handelsleden före och efter jordbruket uppmärksammas i motion 1984/85:645 (vpk). Dessa led domineras av monopolföretag och kännetecknas av en snabb koncentration, säger motionärerna. De anser att det är nödvändigt med ökad insyn och kontroll i monopolen och de koncentrerade företagen i de nu nämnda leden. Detta gäller tillförseln av bl. a. handelsgödsel, bekämpningsmedel och maskiner till jordbruket samt livsmedelsindustrin, de stora livsmedelsgrossisterna och livsmedelsdetaljhandeln. Industri- och handelsleden bör ytterligare utredas, anförs det vidare i motionen. Även förpacknings- och transportmedlens andel i matpriserna borde klarläggas. För att konsumentinflytandet över matpengarna skall öka borde bl. a. prövas att inrätta konsumentdelegationer inom statens pris- och kartellnämnd (SPK). I större utsträckning borde också pris kontroll, prisövervakning och prisstopp användas. Företagen måste då förhandla om sina krav på prishöjningar. Konsumenterna skulle på så sätt få möjlighet till insyn och påverkan. I motionen påyrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om ytterligare utredningar avseende industri- och handelsleden.

Vissa likheter med den nu nämnda motionen har motion 1984/85:2743 (c), vars motivering finns i motion 1984/85:2742. Där uttrycks besvikelse över att 1983 års livsmedelskommitté har ägnat för liten uppmärksamhet åt de kostnader som uppkommer i förädlings- och handelsleden av livsmedelskedjan. Kommittén har, säger motionärerna, inte heller uppmärksammat skattens prishöjande effekt. Sammanlagt utgör de nämnda komponenterna, åtminstone för vissa varor, mer än hälften av varans pris. Motionärerna anser att regeringen borde komplettera livsmedelskommitténs arbete med en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan. Utan särskilt yrkande

anförs i motion 1984/85:3089 (c) att man saknar en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan.

Näringsutskottet vill först erinra om att insyn i och kontroll av monopol och koncentrerade företag, något som önskas i motion 1984/85:645 (vpk), kan ske genom de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna. Till denna fråga återkommer näringsutskottet i ett följande avsnitt. I det nu aktuella sammanhanget tar utskottet upp dels yrkandena i denna motion och i motion 1984/85:2743 (c) om ytterligare utredningar i vissa avseenden av industri- och handelsleden, dels det som – utan att utmynna i särskild hemställan – sägs i motion 1984/85:645 (vpk) om former för ökat konsumentinflytande.

De två motioner som innehåller konkreta yrkanden om utredningar avseende industri- och handelsleden av livsmedelskedjan har väckts under allmänna motionstiden. Härefter har regeringen i propositionen om livsmedelspolitiken aviserat att ytterligare utredningar skall göras när det gäller just dessa slag av näringsverksamhet. Bl. a. kommer effekterna av koncentrationstendenserna på konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan och de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift att utredas. Näringsutskottet finner med hänsyn härtill att motionärernas önskemål i huvudsak är tillgodosedda. Näringsutskottet anser också att talet i motion 1984/85:3089 (c) om avsaknaden av en utredning med samlat grepp över hela livsmedelskedjan saknar grund med tanke på det omfattande utredningsarbete som har gjorts och de kompletteringar som nu kommer att ske.

Det framgår inte uttryckligen att utredningsarbetet skall omfatta också det s. k. insatsvaruvedet i livsmedelskedjan. Också detta led borde enligt motion 1984/85:645 (vpk) inbegripas i den utredning som där förordas. Med tanke på den helhetssyn på livsmedelssektorn som regeringen har låtit prägla överväganden och förslag i propositionen synes det näringsutskottet naturligt att också frågan om avgränsningen av det kommande utredningsuppdraget prövas i ett sådant perspektiv.

Vad gäller önskemålen i motion 1984/85:2743 (c) om en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan vill näringsutskottet först erinra om att livsmedelskommittén har låtit utreda hur stora andelar av konsumenternas livsmedelsutgifter som olika led av livsmedelskedjan svarar för. De utredningar som regeringen aviserar om industri- och handelsleden i livsmedelskedjan kan förväntas ge kompletterande information om prisbildningen. Därmed torde motionärernas önskemål åtminstone delvis komma att bli tillgodosedda. Något uttalande av riksdagen i ämnet anser näringsutskottet med hänsyn till det nu sagda inte behövligt.

Näringsutskottet vill med anledning av de aktuella motionerna också erinra om att livsmedelsindustrin och olika sektorer av denna tidigare har utretts av SPK och av statens industriverk. SPK följer också fortlöpande strukturutvecklingen inom bl. a. parti- och detaljhandel och redovisar

utvecklingen av marginaler m. m. inom handeln. Livsmedelssektorns förädlings- och distributionsled får anses höra till de sektorer av svenskt näringsliv som i särskild grad uppmärksammas av de statliga utredningsorganen.

Vad så gäller förslaget i motion 1984/85:645 (vpk) om ett ökat konsumentinflytande över livsmedelspriserna vill näringsutskottet från sina utgångspunkter anföra följande.

Av propositionen framgår (s. 78) att en översyn skall göras av konsumentdelegationens sammansättning och arbetsformer i syfte att stärka konsumentintresset inom jordbruks- och fiskprisregleringen. Att finna former för konsumentinflytande i livsmedelskedjans senare led, dvs. inom industri och handel, sägs också vara angeläget. Konsumentinflytandet skulle här kunna förstärkas genom förbättrad konsumentinformation.

Med hänsyn till det nu nämnda och till den prisövervakning och aktiva utredningsverksamhet inom livsmedelsområdet som SPK svarar för anser näringsutskottet att inte heller denna del av motion 1984/85:645 (vpk) bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Näringsutskottet behandlar slutligen i det nu aktuella sammanhanget motion 1984/85:2700 (s). I denna uppmärksammas den starka koncentration som råder i distributionsledet av livsmedelskedjan genom dominansen för KF, ICA och DAGAB. Småföretagen inom livsmedelsindustrin kan, anför motionärerna, inte alltid anpassa sin produktion till de särskilda krav i fråga om t. ex. transporttålighet, hållbarhet, produktionsvolym och prisflexibilitet som de stora distributörerna ställer. Mot bakgrund av behovet av ökad förädling av livsmedel borde de mindre livsmedelsföretagens roll och möjligheter närmare utredas. I det sammanhanget borde också uppmärksammas i vad mån de stora grossisternas inköbspolitik påverkar de mindre företagens försäljningsmöjligheter.

Åter vill näringsutskottet här hänvisa till att konkurrensfrågorna inom bl. a. livsmedelssektorns distributions- och handelsled kommer att utredas ytterligare. Att just den problematik som uppmärksammas av motionärerna skall studeras särskilt nämns visserligen inte uttryckligen i propositionen. Det förefaller dock självklart att den kommer att aktualiseras i utredningsarbetet. Utskottet noterar också jordbruksminister Svante Lundkvists uttalande i propositionen (s. 71) att det är angeläget med en decentralisering av besluten i inköps- och marknadsföringsfrågor inom handeln för att motverka riskerna för en försämrad konkurrens. Handeln bör också, anför han, eftersträva att ge olika producenter likvärdiga möjligheter att distribuera varor till butikerna.

Med hänsyn till det nu sagda anser näringsutskottet att riksdagen inte behöver vidta någon åtgärd för att de grundläggande syftena med motion 1984/85:2700 (s) skall bli tillgodosedda i här aktuell del.

Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor

Det utredningsarbete som regeringen aviserar skall bl. a. avse effekterna av den starka ägarkoncentrationen. I några av motionerna finns resonemang som nära knyter an till det planerade utredningsarbetet men som också är särskilt riktade till de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna. Näringsutskottet vill något kommentera dessa uttalanden.

I folkpartiets partimotion 1984/85:1505 uppmärksammas en rad företeelser i samhället som enligt motionärerna hotar marknadsekonomi. Olika åtgärder föreslås i syfte att denna skall stärkas. En företeelse som uppmärksammas är de konkurrensbegränsningar inom jordbrukets förädlingsled som sägs följa av den kraftiga dominansen för de lantbrukskooperativa företagen. I motionen nämns bl. a. risken för att konkurrensnedvridande effekter kan uppstå genom att lantbrukskooperativa företag som är verksamma i förädlingsledet kan använda prisregleringsmedel för att täcka kostnader i vidareförädlingen. Genom en felaktig prissättning kan andra företag konkurreras ut. Vidare kan utanförstående företag förvärvas med hjälp av prisregleringsmedel. Enligt motionärerna är det väsentligt att SPK och näringsfrihetsombudsmannen (NO) bevakar att de angivna monopolliknande förhållandena så långt möjligt begränsas. De anser också att motsvarande uppmärksamhet som har ägnats konkurrensförhållandena inom köttbranschen – som år 1982 blev föremål för ett beslut av marknadsdomstolen – borde riktas mot andra delar av livsmedelsmarknaden, t. ex. knäckebrödstillverkningen och bryggerinäringen. Det här aktuella yrkandet framställs i motion 1984/85:1509.

Också i motion 1984/85:3098 (fp), som har väckts med anledning av propositionen, uppmärksammas lantbrukskooperationen särskilt och anförs att dess dominans inom t. ex. mejeri- och slaktleden är starkt oroande.

Med anledning av vad som sägs i motionerna vill näringsutskottet erinra om vad jordbruksministern i propositionen (s. 70) uttalar om lantbrukskooperationen. Han säger där att det är viktigt att lantbrukskooperationen inte utnyttjar sin dominerande ställning i vissa branscher på ett otillbörligt sätt och att detsamma självfallet skall gälla även övriga livsmedelsföretag med en liknande ställning. Vidare anförs att lantbrukskooperationen i konkurrenshänseende skall bedömas enligt samma normer och från samma utgångspunkter som allmänt gäller enligt konkurrenslagstiftningen.

Näringsutskottet ansluter sig till det nu sagda och erinrar om att utskottet i sitt betänkande våren 1984 om kooperationens kapitalförsörjning (NU 1983/84:24 s. 8) gjorde ett uttalande av liknande innebörd.

Näringsutskottet vill som kommentar till de nu nämnda motionerna ytterligare hänvisa till vad som i propositionen (s. 57) sägs i anslutning till förslag om i vilket led prisregleringarna skall sättas in. Nuvarande ordning, enligt vilken prisregleringen i huvudsak avser partiledet för animalieprodukter och odlarledet för vegetabilieprodukter, föreslås bestå. I propositionen föreslås emellertid att företag med integrerad produktion snarast möjligt

skall dela upp redovisningen mellan verksamhet inom och verksamhet utom prisregleringsledet. Vidare förordas att berörda företag inom förädlingsindustrin frivilligt prövar möjligheterna att dela upp verksamheten i fristående juridiska enheter.

Näringsutskottet konstaterar att sådana förändringar skulle ligga i linje med de grundläggande syftena med motionerna i här aktuell del.

I motion 1984/85:1509 (fp) understryks betydelsen av att NO och SPK agerar i syfte att konkurrensbegränsningarna inom jordbrukets förädlingsled skall minskas. Motionärerna pekar också ut ett par områden av livsmedelsmarknaden som enligt deras uppfattning bör bli föremål för särskild uppmärksamhet. Ökad insyn och kontroll i monopolen och de koncentrerade företagen inom livsmedelskedjan alltifrån insatsvaruledet till livsmedels-handeln efterlyses vidare i motion 1984/85:645 (vpk).

Den lagstiftning som här är aktuell utgörs av dels konkurrenslagen (1982:729), dels lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden. Ansvariga myndigheter är NO och SPK. SPK utför ofta på NO:s uppdrag utredningar som är nödvändiga för NO:s verksamhet. Näringsutskottet anser att det bör ankomma på NO att avgöra vilka konkurrensbegränsande företeelser som motiverar en närmare granskning från ämbetets sida. Nämnas kan att NO under senare år har granskat överenskommelser eller företagsförvärv inom bl. a. köttbranschen, kvarn- och bageriindustrin samt fodermedels-, handelsgödsels- och lantbruksmaskinbranscherna. Marknadsförhållandena avseende ogräsbekämpningsmedel och handelsgödsel har vidare nyligen utretts av SPK för NO:s räkning. Struktur och konkurrens på dryckesmarknaden är ett av de utredningsprojekt som för närvarande bedrivs inom SPK.

Med hänsyn till det nu sagda finner näringsutskottet att motionerna 1984/85:1509 (fp), 1984/85:3098 (fp) och 1984/85:645 (vpk) inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida i de delar som här har berörts.

Export

I motion 1984/85:3104 (m) anføres bl. a. att det är angeläget att jordbruket liksom näringslivet i övrigt så långt möjligt befrias från hämmande regleringar och ingrepp i näringsutövningen. Motionärerna anser att nuvarande regleringar inom jordbruket måste minska. Jordbrukets lönsamhetsproblem kan, anføres det vidare, lösas på två sätt. Det ena skulle vara att lönsamheten inom jordbruk och förädlingsindustri bringas ned till en sådan nivå att ett stort antal företag lämnar marknaden. De som blir kvar skulle då endast producera för hemmamarknadens behov. Det andra – som motionärerna förordar – skulle innebära att avsättningen av svenska livsmedel inom landet ökas och att bättre priser erhålls för exportkvantiteterna. Livsmedelsexporten måste då inriktas på långsiktiga kontrakt med så goda villkor som möjligt. Beträffande möjligheterna till export av animaliska produkter har motionä-

rerna en något mer optimistisk bedömning än regeringen. Livsmedelsproducenterna borde få dra nytta av dessa möjligheter. En långsiktig export med tillfredsställande lönsamhet förutsätter att exportverksamheten ges en högre prioritet än nu, anför det i motionen. Något särskilt yrkande är inte knutet till motionen i denna del.

I motion 1984/85:1101 (m) anges, utifrån samma grundläggande synsätt som i den nyss återgivna motionen, förutsättningar för en ökad export av livsmedel. Motionärerna framhåller bl. a. möjligheterna att upparbeta nya marknader i utvecklingsländerna och i de nya industriländerna i Sydostasien. Utvecklingen hindras emellertid, menar de, av att livsmedelssektorn är genomsyrad av statlig regleringspolitik. Detta har lett till ett allt högre kostnadsläge och allt större svårigheter för företagen att utveckla sin konkurrenskraft. Om förädlingsindustrin hade ett mer konkurrenskraftigt kostnadsläge skulle en mer lönsam vidareförädling och en väsentligt ökad export bli möjlig, hävdar motionärerna. Den nuvarande jordbruksprisregleringen måste därför förenklas, speciellt i vad avser export av förädlade produkter. Behovet av att exportmarknaderna byggs upp med ett längre tidsperspektiv och att företagen ges möjlighet att teckna långsiktiga kontrakt med sina utländska kunder understryks också i denna motion. En framgångsrik export förutsätter ett visst överskott av animalier, anför motionärerna.

Mot den nu angivna bakgrunden tecknas i motionen huvudpunkterna i en statlig strategi syftande till ökad export av förädlade livsmedel. Ett samlat program för främjande av livsmedelsexporten bör sålunda utarbetas av regeringen. Detta skulle bl. a. bygga på ökad samordning. Ökat finansiellt stöd bör genom omfördelningar ges för livsmedelsexporten inom ramen för ett exportstödsprogram motsvarande det som har beslutats för bygg- och energisektorerna. Tullsänkningar bör eftersträvas i förhandlingar med EG. De bilaterala jordbruksavtalen med Finland och Norge bör utnyttjas för att få till stånd tullreduktioner också i handeln med dessa länder. De nordiska ländernas livsmedelslagstiftning bör harmoniseras. Samarbetsorganet Swedish Food Promotion bör ges erforderliga finansiella resurser för att kunna fylla sin uppgift på ett meningsfullt sätt. Regleringsföreningarna – främst Svensk Kötthandel – bör inrikta sin verksamhet på att i ökad utsträckning främja export av ett brett sortiment med förädlade produkter. Motionärerna förespråkar också att det inom ramen för biståndspolitiken skall bli möjligt med ett ökat återflöde av biståndsmedel till produkter och teknik från det svenska jord- och skogsbruket. Motionen utmynnar i förslag att riksdagen skall dels hos regeringen anhålla om utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel, dels i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad som i motionen anförts om näringspolitiska åtgärder för att öka exporten av livsmedel.

Näringsutskottet vill här först erinra om vad som i propositionen (s. 42) sägs i anslutning till att produktionsmålet för jordbruket definieras. Näringen

måste, uttalar jordbruksministern, själv svara för kostnaderna för en produktion utöver den som är samhällsekonomiskt motiverad. Näringen bör i princip ges stor frihet att producera den volym som utifrån dess egna utgångspunkter framstår som fördelaktig. I propositionen understryks vikten av att alla möjligheter tillvaratas att främja en lönsam export av jordbruksråvaror och livsmedel.

Även näringsutskottet vill betona att det är angeläget att en ökad export av livsmedel kan komma till stånd. För att den nuvarande obalansen mellan produktion och konsumtion av jordbruksprodukter skall rättas till måste, som framhålls i propositionen, både konsumtionen öka och produktionen minska. Ökad export kan ses som ett alternativ till konsumtion inom landet och är alltså en angelägen utvecklingsväg. Stabilitet i de svenska företagens leveransförmåga är, som framhålls i de båda motionerna, en förutsättning för att exportsatsningarna skall lyckas. Om varaktig framgång skall kunna nås får därför exporten inte bli beroende av fluktuationer i den inhemska produktionsvolymen.

Med anledning av det som sägs i motion 1984/85:1101 (m) om åtgärder på det internationella handelspolitiska planet vill näringsutskottet hänvisa till vad som på denna punkt uttalas i propositionen (s. 19). Där anförs att Sverige bör fortsätta att stödja de ansträngningar som görs för att liberalisera den internationella handeln, så långt detta kan ske utan att grundläggande mål i fråga om försörjningstrygghet rubbas. En ensidig avveckling av skyddet för det svenska jordbruket bedöms inte vara möjlig.

Näringsutskottet utgår från att regeringen tar till vara möjligheterna till en liberalisering av den internationella handeln med jordbruks- och livsmedelsprodukter som kan vara till gagn för en ökad svensk export av livsmedel. Utskottet utgår också från att möjligheterna till undanröjande av olika tekniska handelshinder inom livsmedelssektorn uppmärksammas inom ramen för det arbete regeringen bedriver när det gäller denna typ av handelshinder. Utskottet noterar att livsmedelskommittén i sitt betänkande om export av livsmedel (Ds Jo 1985:1) har anført att de tekniska handelshindren inom livsmedelssektorn är av betydande omfattning och att de utgör en betydande exporthämmande faktor.

Vad så beträffar konkreta förslag i övrigt i motion 1984/85:1101 (m) när det gäller att främja exporten av livsmedel kan nämnas att livsmedelskommittén i det nyss nämnda betänkandet lade fram förslag till åtgärder som kunde främja en ökad export av vissa livsmedel. Huvuddragen i dessa förslag återges i det följande.

Om man ser till förädlingsindustrin – i motsats till råvaruproduktionen – finns goda förutsättningar att nå lönsamhet i själva förädlingsverksamheten även när den sker för export, anför kommittén. Detta förutsätter emellertid i regel att råvarorna kan erhållas till världsmarknadspris. En samlad aktion från alla intressenter för att främja den svenska livsmedelsexporten är

motiverad. Huvudansvaret vid en exportsatsning måste ligga på de exporterande företagen. Från statens sida kan emellertid exporten främjas. Statens insatser kan vara av två slag. Dels kan handelspolitiska åtgärder vidtas, såsom insatser i syfte att minska tullar och kvantitativa regleringar samt harmonisera livsmedelslagstiftning, dels kan insatser göras till stöd för de exporterande företagen. Som exempel på det senare nämns att Swedish Food Promotion, som är ett exportfrämjande organ inom Sveriges exportråd, bör kunna utvecklas. Utrikesrepresentationen och handelskontoren skulle kunna åläggas att ytterligare uppmärksamma möjligheterna till svensk livsmedelsexport. Övriga myndigheter borde inom sina resp. områden aktivt stödja exporten. I fråga om exportkrediter borde övervägas möjligheterna att för livsmedel ge s. k. subventionerade krediter. Gruppen föreslår att ett centralt främjande organ för svensk export av alla typer av livsmedel bildas med utgångspunkt i det nuvarande Swedish Food Promotion. Verksamheten avses finansieras dels genom att kollektiva medel tillförs från staten och de näringsgrenar som har intresse av verksamheten, dels genom att organet tar betalt för utförda tjänster. Exportrådet föreslås vara huvudman för verksamheten.

Regeringen har i proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på vissa jordbruksprodukter, m. m. tagit ställning till kommitténs förslag. I den propositionen (s. 21) understryks intresset av att en lönsam avsättning av överskotten inom jordbruksnäringen kan ske. Någon ändring av gällande ordning för statsstödd exportkreditgivning för att möjliggöra stöd till livsmedelsexport vill regeringen inte förorda. I övrigt ställer sig regeringen emellertid i huvudsak bakom kommitténs förslag. Med föreslagna medel från staten och förutsatta bidrag från jordbruket och Exportrådet kommer 6 milj. kr. att under budgetåret 1985/86 stå till förfogande för verksamheten för ett nytt centralt organ med uppgift att främja exporten av svenska livsmedel.

Det betonas i propositionen att exporten inte får innebära att konsumenterna får vidkännas högre livsmedelspriser än vad som är rimligt och att exportsatsningen inte får tillåtas fördröja en anpassning av jordbruket.

Med hänsyn till det som näringsutskottet nu har sagt om export av livsmedel och om regeringens förslag för att denna skall främjas finner utskottet att det inte är nödvändigt att riksdagen hos regeringen begär sådana utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel som påyrkas i motion 1984/85:1101 (m).

I vad gäller det i samma motion begärda tillkännagivandet angående näringspolitiska åtgärder för att öka exporten vill näringsutskottet anföra följande.

Det faller utanför näringsutskottets beredningsområde att gå in i en närmare diskussion om utformningen av regleringspolitiken på jordbruksområdet. Utifrån intresset av att industri- och exportföretagen ges goda utvecklingsmöjligheter vill utskottet emellertid allmänt anföra följande.

Det är självfallet viktigt att företag som arbetar med vidareförädling och export av livsmedelsprodukter får arbeta på villkor som är likartade med dem som gäller för andra sektorer av näringslivet. Konkurrenshämmande och utvecklingshinder faktorer hänförliga till livsmedelsindustrin själv eller till jordbrukspolitiken bör därför så långt möjligt undanröjas. Det som i propositionen (s. 60) sägs om att jordbruksprisregleringen inte skall vara så utformad att den försvårar eller hindrar utvecklingen av nya produkter och införandet av dessa på marknaden står i överensstämmelse med denna princip. Ett ökat inflytande från industrin vid den praktiska tillämpningen av jordbrukspolitiken kan vidare enligt näringsutskottets mening vara värt att överväga.

För att det skall vara möjligt att upparbeta och behålla nya marknader måste, som nyss nämndes, exportpolitiken bygga på långsiktighet. Detta är nödvändigt för att ett förtroende hos utländska köpare skall kunna byggas upp.

Näringsutskottet anser att riksdagen, i enlighet med önskemålen i motion 1984/85:1101 (m), genom ett särskilt uttalande till regeringen bör ansluta sig till det nu sagda.

Regionala satsningar för utveckling av livsmedelsindustrin

Motion 1984/85:2700 (s) innehåller en rad förslag till åtgärder som skulle kunna stimulera utvecklingen av näringslivet i *Skåne*. Livsmedelsindustrin är en av de sektorer som uppmärksammas. Enligt motionärerna finns ett behov av ökad vidareförädling av jordbruksprodukter. Genom en sådan skulle det bli möjligt att ta till vara stora delar av det nuvarande jordbruksöverskottet, t. ex. genom ökad export. En förutsättning är emellertid att ett utvidgat samarbete kommer till stånd mellan livsmedelsindustrin och den forskning på livsmedelsområdet som bedrivs bl. a. vid universiteten. Enligt motionärerna borde regeringen låta utarbeta ett särskilt exportstödsprogram för *Skåne*, öka det nuvarande exportstödet och avdela en större del av detta för att främja skånsk livsmedellexport. De mindre och medelstora företagens roll och möjligheter borde också utredas mot bakgrund av behovet av en ökad förädling av livsmedel. I motionen påyrkas ett tillkännagivande av riksdagen av nu angiven innebörd.

Jord- och skogsbruket och förädlingsindustrier baserade på råvaror från denna näring har stor betydelse för sysselsättningen i *Skaraborgs län*, anfördes det i motion 1984/85:1502 (c). En långsiktig anpassningsprocess inom jordbruks- och livsmedelsindustrisektorerna borde underlättas på olika sätt. Bl. a. måste livsmedelsindustrin ges tid och resurser att genom aktiv forskning och produktutveckling samt förbättrad marknadsföring anpassa sig till 1990-talets ändrade förutsättningar. De mindre och medelstora företagen borde genom sin flexibilitet kunna spela en viktig roll i omvandlingsarbetet. Arbetet skulle enligt motionärerna framför allt syfta till en noggrann

identifiering av möjligheter som befintliga företag har när det gäller bl. a. produktutveckling, vidareförädling, marknadsföring, export, underleveranser och kapitalförsörjning. Skaraborgs län borde tillföras resurser så att det utvecklingsarbete som redan bedrivs inom företag samt hushållningssällskapet och utvecklingsfonden i länet kan påskyndas och samordnas. Också denna motion utmynnar i ett förslag att riksdagen genom ett särskilt uttalande till regeringen skall ansluta sig till det som sägs i motionen.

Näringsutskottet noterar att det finns flera gemensamma drag i de två motionerna. I båda betonas vikten av ökad vidareförädling, produktutveckling och ökad export och uppmärksammas de mindre företagens speciella roll och möjligheter. Det som i dessa avseenden sägs i motionerna ställer sig näringsutskottet i allt väsentligt bakom. Åtgärder av åsyftat slag kan underlätta en ökad avsättning av livsmedelsprodukter både inom och utom landet. Som nyss nämndes måste ju den anpassning inom jordbrukssektorn som bedöms nödvändig ske både genom att konsumtionen ökas och genom att produktionen begränsas.

När det gäller åtgärder som kan bidra till den utveckling som motionärerna önskar vill näringsutskottet erinra om att statliga insatser inom ramen för t. ex. stödet till teknisk forskning och utveckling, småföretagsutveckling, regional utveckling och export kan omfatta verksamheter inom livsmedelssektorn lika väl som inom andra sektorer av näringslivet. Näringsutskottet finner det av vikt att de anslagsbeviljande organen beaktar även livsmedelsindustrins speciella problem och möjligheter med hänsyn till värdet av att exporten och importersättande produktion kan ökas. Utvecklingsinsatser kan av naturliga skäl antas bli aktuella framför allt i sådana områden i Sverige som har särskilda förutsättningar för livsmedelsproduktion, livsmedelsteknisk utveckling eller livsmedelsforskning, som t. ex. i de i motionerna nämnda länen. Näringsutskottet anser emellertid inte att det finns anledning för riksdagen att ta sådana specifika regionalt inriktade initiativ som motionärerna föreslår, såsom att besluta om ett särskilt exportstödsprogram för Skåne eller bevilja särskilda resurser till Skaraborgs län för en koncentrerad småföretagssatsning. De små och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter borde också kunna tas till vara utan någon sådan särskild utredning som förordas. Enligt näringsutskottets mening är det således inte motiverat med någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna.

Stockholm den 9 maj 1985

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Sivert Andersson (s), Ivar Franzén (c), Lars Ahlström (m), Per-Ola Eriksson (c), Lars Andersson (s) och Oswald Söderqvist (vpk).

Avvikande meningar

1. En samlad livsmedelspolitik

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "Näringsutskottet finner" och slutar med "uppskattas rätt" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet vill inledningsvis understryka att en samlad livsmedelspolitik behövs. Som närmare utvecklas i centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas motioner med anledning av propositionen ges emellertid genom denna inget samlat program för en livsmedelspolitik. De löst påhängda avsnitten om bl. a. industri- och handelsleden ger inte täckning för något tal om en samlad livsmedelspolitik.

2. Konkurrensen i industri- och handelsleden

Christer Eirefelt (fp) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "Vikten av" och slutar med "1984/85:3098 (fp)" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till jordbruksnäringens särställning, med ett starkt skydd mot importkonkurrens, är det nödvändigt att statsmakterna bevakar konsumenternas intresse av rimliga priser. Detta bör ske bl. a. genom krav på jordbruket och mellanleden att successivt öka effektiviteten i produktionen. Det finns, som framhålls i motion 1984/85:3098 (fp), starkt oroande tendenser till koncentration inom livsmedelskedjans förädlings- och handelsled. Det är mot denna bakgrund värdefullt att regeringen aviserar fortsatta utredningar om bl. a. struktur- och ägarförhållandena inom dessa led. Det är angeläget att dessa utredningar kommer till stånd med det snaraste. I enlighet med vad som föreslås i motionen bör riksdagen genom ett särskilt uttalande markera den vikt som riksdagen lägger vid att konkurrensen är effektiv i livsmedelskedjans förädlings- och handelsled.

3. Utredning av industri- och handelsleden

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden av livsmedelskedjan – som börjar med "De två" och slutar med "statliga utredningsorganen" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motion 1984/85:3089 (c) finner näringsutskottet att det – även med de utredningar som regeringen nu aviserar – saknas en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan. Synpunkter motsvarande dem som näringsutskottet nu har redovisat får ett konkret uttryck i motion 1984/85:2743 (c). Där uppmärksammas den centrala frågan om prisbildningen i livsmedelskedjans förädlings- och distributionsled. Denna betecknas som en fråga som, med tanke på att en så betydande del av det slutliga priset hos konsumenterna är hänförlig till dessa led, inte har behandlats tillräckligt ingående i livsmedelskommitténs arbete. Näringsutskottet delar motionärernas uppfattning. Prisbildningen borde i enlighet med vad de förordar bli föremål för ytterligare utredning. Näringsutskottet anser att det bör framgå av direktiven för de nya utredningar om industri- och handelsleden som regeringen aviserar att en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan är en av de centrala uppgifterna. Även prisbildningen inom insatsvaruledet bör studeras. Om en utredning kommer till stånd med den uppläggning som näringsutskottet här har förordat skulle också önskemålen i motion 1984/85:645 (vpk) delvis bli tillgodosedda.

4. Utredning av industri- och handelsleden

Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "De två" och slutar med "statliga utredningsorganen" bort ha följande lydelse:

Trots att utredningsmaterialet från livsmedelskommittén är synnerligen omfattande har industri- och handelsleden – inkl. insatsvaruledet – enligt näringsutskottets mening inte uppmärksamats tillräckligt i utredningsarbetet. Särskilt anmärkningsvärt är detta med tanke på att dessa led, om mervärdeskatt inräknas, svarar för mer än 90 % av konsumenternas livsmedelsutgifter och att dessa led domineras av monopolföretag. Det framstår därför som nödvändigt med grundligare utredningar. Det är värdefullt att regeringen nu i propositionen aviserar att industri- och handelsleden skall utredas ytterligare. Ett primärt syfte bör därvid vara att ökad insyn och kontroll i monopolföretagen skall bli möjlig. Dessa utredningar borde, i enlighet med vad som förespråkas i motion 1984/85:645 (vpk), omfatta också insatsvaruledet, dvs. de företag som svarar för försörjningen med t. ex. gödselmedel, bekämpningsmedel och maskinell utrustning till jordbruket. Det nu sagda bör riksdagen genom ett särskilt uttalande ge regeringen till känna. Näringsutskottet tillstyrker alltså förslaget härom i motion 1984/85:645 (vpk). Det som näringsutskottet här har sagt om vikten av bättre utredningsunderlag ligger också i linje med vad som sägs i motion 1984/85:2743 (c) med avseende på prisbildningen i livsmedelskedjan och med det som allmänt anförs i motion 1984/85:3089 (c) om en utredning som kunde ta ett samlat grepp om hela livsmedelskedjan.

5. Konsumentinflytande

Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "Av propositionen" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Den ytterligare utredning om industri- och handelsleden i livsmedelskedjan som nyss har förordats skulle bl. a. syfta till att konsumenterna skall få ökad insyn i de monopolföretag som nu dominerar väsentliga delar av dessa led. Om dessutom en konsumentdelegation blev knuten till SPK, med en förhandlingsfunktion i enlighet med förslaget i motion 1984/85:645 (vpk), och om prisstopp, prisövervakning och priskontroll i ökad utsträckning kom till användning skulle konsumenterna verkligen få ett ökat inflytande över matpriserna. Näringsutskottet finner att förslagen i detta syfte i motion 1984/85:645 (vpk) bör genomföras med det snaraste.

6. Lantbrukskooperationen m. m.

Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Lars Ahlström (m) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor – som börjar med "Med anledning" och slutar med "har berörts" bort ha följande lydelse:

Lantbrukskooperationen spelar en positiv roll i samhället och den har stor betydelse för uppnåendet av de jordbrukspolitiska målen. Den beskrivning av lantbrukskooperationens möjligheter att missbruka sin dominerande ställning inom vissa led av livsmedelskedjan som finns i motionerna får inte läggas till grund för kritik och åtgärder så länge något missbruk inte förekommer.

Det finns enligt näringsutskottets mening med hänsyn till det nu sagda inget skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av det som i motionerna 1984/85:1509 (fp), 1984/85:3098 (fp) och 1984/85:645 (vpk) sägs om lantbrukskooperationen och om ökad insyn och kontroll i monopolföretag inom livsmedelskedjan. Utskottet vill i detta sammanhang ytterligare anföra att påtryckningar syftande till en uppdelning av lantbrukskooperativa företag i skilda juridiska personer enligt utskottets mening inte bör förekomma. Detta skulle innebära en allvarlig diskriminering av den kooperativa företagsformen.

7. Lantbrukskooperationen m. m.

Christer Eirefelt (fp) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor – som börjar med "Med anledning" och slutar med "har berörts" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar den uppfattning som NO här gett uttryck för och

som redovisas i motionerna 1984/85:1509 (fp) och 1984/85:3098 (fp). Risken för skadliga konkurrensbegränsningar genom lantbrukskooperationens dominerande ställning inom livsmedelssektorn måste på olika sätt uppmärksammas. Utskottet vill understryka vikten av att NO och SPK gör sådana insatser att de monopolliknande förhållandena inom jordbrukets förädlingsled så långt möjligt begränsas. Marknadsdomstolen konstaterade år 1982 att den lantbrukskooperativa slakteriorganisationens dominerande ställning medförde skadlig verkan, varefter en förhandlingslösning nåddes. Motsvarande uppmärksamhet bör enligt utskottets uppfattning riktas även mot andra delar av livsmedelsmarknaden.

Näringsutskottet vill också understryka det som i propositionen sägs om vikten av att lantbrukskooperationen inte missbrukar sin dominerande ställning i vissa branscher på ett otillbörligt sätt. Som också framhålls i propositionen måste lantbrukskooperationen i konkurrens hänseende bedömas enligt samma normer som enligt konkurrenslagen gäller för näringslivet i övrigt.

Det som nu sagts anser näringsutskottet att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening. Därigenom skulle önskemålen i motionerna 1984/85:1509 (fp) och 1984/85:3098 (fp) bli tillgodosedda.

8. Lantbrukskooperationen m. m.

Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor – som börjar med "Med anledning" och slutar med "har berörts" bort ha följande lydelse:

Industri- och handelsleden domineras av monopolföretag och kännetecknas av stark koncentration. En del ägs av lantbrukskooperationen. Näringsutskottet instämmer i det som i propositionen sägs om vikten av att lantbrukskooperationen inte missbrukar sin dominerande ställning. Detta gäller naturligtvis i lika mån andra monopolföretag som är verksamma inom livsmedelssektorn alltifrån insatsvaruledet till livsmedelshandeln. Ökad insyn och kontroll i dessa företag i enlighet med vad som förordas i motion 1984/85:645 (vpk) bör enligt näringsutskottets mening ske. Som har föreslagits i det föregående kan detta ske genom den där förordade konsumentdelegationen. Väsentligt är emellertid också att de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna än mera aktivt än nu uppmärksammar förhållandena inom de nämnda företagen och vidtar åtgärder för att monopolförhållandena inte skall missbrukas. Det som utskottet här har anfört ligger också i linje med det som sägs om lantbrukskooperationen i motionerna 1984/85:1509 (fp) och 1984/85:3098 (fp).

